

Categoria LOCAL

VENIM DE LLUNY

El pare

El meu pare sempre deia que tenia tres amors: un era la meva mare, l'altre jo i l'altre un vaixell de vapor de la Companyia Transatlàntica anomenat *Habana*, on feia de fogoner.

Sempre que era uns dies a casa tornant d'un llarg viatge, me n'explicava totes les virtuts: que si pesava 14.000 tones, que si tenia 146 metres d'eslora, que si tenia dues turbines de vapor *Parsons*, que abans que es proclamés la Segona República l'any 1931, tot just feia ara dos anys, es deia Alfonso XIII. Jo, que aleshores era un marrec, me l'escoltava embadalit i li deia que quan fos gran viatjaria amb ell cap a aquells llocs llunyans on havia estat: Cuba, Mèxic , Nova York...

Un matí varen trucar a la porta del nostre pis del barri de Sants. En obrir va aparèixer davant meu un home vestit amb l'uniforme de la companyia naval on treballava el meu pare. L'home era tremendament alt, tant que ni li vaig arribar a veure la cara. Sí recordo però, les seves mans arrugades, i una pell gairebé transparent, que deixava a la vista venes i tendons d'una manera exagerada. També recordo el pantaló blau marí amb tot de petits forats. Vaig recordar que el meu avi també els hi tenia i eren provocats per les guspines del tabac de la pipa que sempre fumava. Abans que aquell home badés boca, la meva mare em va posar tendrament les mans a les espatlles i em va fer entrar l'habitació. Sentia les seves veus esmorteïdes darrera la porta i no entenia què deien. Vaig obrir-la una mica i vaig veure a la meva mare amb una mà al cap i l'altra buscant el braç d'aquell home per no caure.

-No pot ser –anava dient -El meu Joan no!

Vaig sortir i vaig córrer cap a ella:

-Què passa, mama?

-El pare, el pare és mort.

El pare va morir lluny de casa, a alta mar, on volia morir.
Mai el vàrem poder enterrar.

*«aquell vell mariner
ell que sí que se'n feu quan era jove
i d'un vaixell que anava a cassera d'estels» (1)*

Antònia

Els dies que varen venir després eren fets de silencis i llàgrimes. La mare amb prou feines sortia de la seva habitació i quan ho feia, vagava per casa com una ànima en pena. Amb la mirada perduda treia de l'armari la roba del meu pare, la plegava de nou i la hi tornava a desar.

Jo vaig deixar d'anar a l'escola i només sortia al carrer quan havia d'anar a comprar o a fer algun encàrrec. Com que sempre havia sigut un nen força tímid i introvertit, sense gaire amics, el fet de passar-me el dia sol més aviat m'agradava.

Vaig començar a matar el temps al petit balcó de la part del darrera de casa. Aquest donava a un carreró estret, travessat per infinitat de cordills d'estendre roba que unien els edificis d'una banda i l'altra del carrer, com si una mà invisible hagués volgut cosir-los. El balcó no feia més d'un pam de fondària, així que si volia asseure-m'hi havia de penjar les cames per fora. Llavors m'agafava als barrots i passava el cap pel mig per poder veure bé què passava al carrer. Amb el cap enmig d'aquells barrots i la brisa salada que arribava de mar, la imaginació d'aquell nen solitari i callat volava i volava. Feia memòria de les històries de mariners que el pare m'havia explicat: la d'Edmond Dantès, aquell jove mariner mercant que a punt de casar-se amb una catalana, Mercè Herrera, va ser traït pels seus amics i va estar empresonat 13 anys fins aconseguir fugir de forma heroica; la de Rodrigo de Triana, el mariner que a bord de La Pinta anunciava als seus companys de vaixell allò de *Tierra a la vista* en albirar terres americanes; la de pirates com Barbaroja o Sir Francis Drake.

El primer vespre de juliol era xafogós. Jo badava mirant com al carrer una parella s'abraçava i es feia moixaines. Just alçar la vista, al balcó del davant, una noia enriolada m'estava mirant. Amb els peus nus ballava despreocupada, lleugera.

—Sembles un animal del zoològic darrera d'aquests ferros! —m'etzibà. Vaig notar-me l'escalfor a les galtes i el cor picant-me al pit, desbocat. Apressadament em vaig refugiar darrera la porta.

L'endemà, de nou al capvespre, vaig sortir al balcó: al carreró uns trinxeraires s'estovaven per un tros de pa; crits, corredisses... i de sobte silenci. Només va quedar el murmuri suau d'un ventijol carregat d'olors dolces. A l'altra banda del carrer, quan el sol allargassava les ombres fins l'infinit, ella: llavis joves, pell bruna, ulls d'avellana. No va dir res. Em mostrà un paper que tot seguit va penjar al cordill d'estendre la roba. Va fer rodar la corriola fins que la nota va arribar a les meves mans:

Noi d'ulls tristos, deixa que el suau vent de mar et torni el somriure. Antònia.

Vaig alçar la mirada mentre doblegava el paper i vaig entrar cap dins. Aquella nit vaig llegir i rellegir mil vegades aquelles paraules, resseguint-ne la lletra i imaginant com l'escrivia. Els dies successius varen ser plens de mirades, de somriures i de notes que viatjaven amunt i avall pels estenedors. Mai una paraula

en veu alta. El que parlàvem era només per a nosaltres. Comentàvem el que passava al carrer, de com semblava que plovia quan la roba estesa era molt molla, de les dimensions descomunals de la roba interior d'alguna mestressa, dels homes que visitaven la Victòria de Cal Modest, reconeguda prostituta i remeiera. Mica en mica però, també varen arribar les confessions: la mort del meu pare, la mort de la seva mare, què volíem ser de grans, què ens feia por. Tu deies que per ser feliç només cal tancar els ulls i arrencar a córrer, i jo, rient, et deia: "si tanques els ulls i arrenques a córrer no arribaràs gaire lluny!".

*«Si en saps el pler no estalviïs el bes
que el goig d'amar no comporta mesura» (1)*

L'Orfenat

L'estat d'ànim de la mare no millorava. Estava pàl·lida i extremadament prima. L'únic menjar que entrava a casa era la poca cosa que ens portava alguna veïna, o la verdura, que un cop per setmana, la mare em feia anar a buscar a la botiga d'un vell que, com que ara era vídua, la pretenia.

Un dia, arribant a casa amb el cabàs de verdures, la mare m'esperava asseguda a taula amb un home.

–Què passa, mare?

–Joan, aquest senyor és de l'*Asilo Naval*. Com ja saps a casa les coses no van gaire bé des de la mort del pare, i crec que al *Tornado* estaràs molt millor. Podràs estar amb nens de la teva edat, aprendre un ofici. Oi que volies ser fogoner com el pare?

Vaig notar com la cara se'm quedava blanca i les cames em flaquejaven. El *Tornado* era una corbeta de l'Armada que juntament amb dues d'altres estaven amarrades al Moll i es feien servir des de feia anys per acollir fills de mariners i pescadors orfes.

–Vinga noi, en marxa, que salpem! –va cridar la veu ronca d'aquell home mentre m'empentava.

La mare va entrar a la cuina. Ni una llàgrima. Ja no m'estimava?, havia gastat tot el plor amb la mort del meu pare?

–Mare, no! –vaig sanglotar estirant el braç cap a ella.

No em vaig poder acomiadar de l'Antònia...

Els següents anys els vaig passar en aquell tètric i insalubre orfenat:: uniformes perquè quedés clar què érem, escassa alimentació, instrucció, dures jornades de treball que començaven a les 6 del matí i s'acabaven a les 9 del vespre, guàrdies nocturnes... Era en aquelles guàrdies nocturnes on per uns instants em sentia viu...i lliure. Fixava la mirada a la immensitat del cel, i a les estrelles t'hi veia a tu, pare, i a la lluna brillant t'hi veia a tu, Antònia.

*«Res no és mesquí ni cap hora és
isarda, ni es fosca la ventura de la
nit» (1)*

Exili

A punt de fer els 14 anys, Salvador Costa, un mestre d'aixa vilanoví que solia fer llargs passejos pel port i m'havia vist treballar al moll, em va dir si volia ser el seu aprenent. M'oferia un ofici, menjar i sostre, així que no ho vaig dubtar ni un moment.

Tot i que jo ja en tenia nocions, em va ensenyar a fer anar el ribot, el xerrac i la garlopa, la barrina de mà, la maça de calafatar, el serjant, i em va ensenyar les arts i les tècniques més antigues de treballar fustes tan fortes com el roure, l'alzina i el freixe.

Aquell home afable, a part d'ensenyar-me aquell ancestral ofici, em va obrir les portes de casa seva de bat a bat, i tant ell com la seva esposa em varen acollir com un fill.

–Com és que no n'has tingut mai de fills, Vador ?

–Vaig tenir una filla... va morir –digué secament –No en vull parlar.

Amb el temps vaig anar veient la implicació del meu mestre amb certs corrents llibertaris i anarquistes i de moviment obrer. Aquells dies a casa era un anar i venir de gent, de reunions i de converses en veu baixa. Parlaven que la guerra era inevitable.

Una matinada d'estiu del 36 ens despertàrem amb el so de les sirenes de totes les fàbriques de Barcelona i dels vaixells del port alertant a la població. Es varen crear barricades als carrers i centenars de barcelonins vàrem sortir al carrer armats a sumar-nos a les forces republicanes i obreres. Al Paral·lel vaig matar un home.

Les coses anaven cada dia més mal dades i els bombardeigs sobre Barcelona sovintejaven cada vegada més. En Vador va dir-nos que volia que marxéssim a França junt amb altres familiars i amics.

El dia que abandonàvem Barcelona, un d'aquells bombardeigs de l'aviació franquista sobre el port va enviar al fons del mar la Corbeta *Tornado* i tot el seu passat. Aquell 28 de desembre de 1938 també es van enfonsar en aquell moll, la meva infantesa, el record dels pares, la vida a l'orfenat... L'única cosa que sempre suraria, tossudament contra vent i marea, seria el record d'aquells llavis joves, pell bruna i ulls d'avellana.

A finals de gener travessàvem, famèlics i esgotats, la frontera de França. Als primers refugiats que vàrem arribar se'ns va confinar en camps improvisats a la platja d' Argelers i Barcarès. Vaig ser dels afortunats de tenir un lloc a recer en un dels pocs centenars de barracons que hi van construir. Molts d'altres només tenien com a únic abric contra la pluja, el fred i el vent , la sorra d'aquella platja voltada de filat espinós.

Eren dies d'extrema cruesa, de compatriotes convertits en autèntics cadàvers vivents, de nenes amb un xiulet de canya penjat al coll per si les intentaven violar, d'homes que descobrien el monstre que habitava en ells i no ho sabien... La raça humana perdent tota racionalitat.

Un capvespre, sobre el meu matalàs de palla, un tros de roba amb un escrit. Em vaig apropar a la tènue llum del quinqué d'oli que trencava la foscor de l'estança:

Noi d' ulls tristos, deixa que el suau vent de mar et retorni el somriure. Antònia.

*«Perquè has vingut ara torno a
estimar : diré el teu nom
i el cantarà l'alosa» (1)*

(1) *Fragments de poemes de Joan Salvat-Papasseit.*

Jordi Pallarols